

13. Susan Cole. Inside Track. Montclair State Alumni magazine. Celebrating a remarkable century. Fall 2007 http://www.montclair.edu/news/media/originals/magazine_fall_2007.pdf

14. What's Working in Enrollment Management in the Slower Economy. Inside Higher ED, October 28, 2009 <<http://www.insidehighered.com/views/2008/10/23/seligman>>

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Олександр Білоус – кандидат філологічних наук, доцент кафедри перекладу та загального мовознавства, декан факультету іноземних мов Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка, стипендіат програми IREX США 2009 року.

Наукові інтереси: теорія і практика перекладу.

Людмила Гаркуша – викладач кафедри практики германських мов факультету іноземних мов, директор міжнародного центру Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка, стипендіат програми IREX США 2001 року.

Наукові інтереси: теорія мовної комунікації, міжнародні навчальні гранти та навчальні програми.

ЗМІСТ ПРОФЕСІЙНОЇ МОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАГІСТРІВ З МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Ельза ВАСИЛЬЄВА (Маріуполь, Україна)

У статті розглянуто зміст професійної мовної компетенції магістрів-міжнародників, окреслено основні складові перекладацької компетенції, охарактеризовано комунікативну та соціокультурну компетенції як важливі для здійснення професійної діяльності фахівців-міжнародників.

The contents of professional linguistic competence of Masters of International relations are examined in this paper. The main components of mediation activity, with the emphasis on communicative and socio-cultural competences as the most important ones, were described.

У статті розглядається питання змісту професійної компетенції фахівця у галузі міжнародних відносин, що сприятиме їхньому ефективному функціонуванню у культурному розмаїтті навчального та професійного середовищ. Актуальність роботи зумовлена тим, що значна увага дослідників приділялась формуванню професійної компетенції філологів [2; 3; 5; 7], але досі недостатньо висвітленим залишається питання про складові професійної компетенції саме студентів-міжнародників.

У контексті інтеграції України до Європейського та міжнародного соціально-економічного, культурно-інформаційного та освітнього простору, а також згідно з вимогами сучасного ринку праці існує нагальне соціальне замовлення на конкурентоспроможних фахівців, які володіють іноземною мовою в різних сферах професійної діяльності. Особливої уваги набуває підготовка кваліфікованих спеціалістів-перекладачів у галузі міжнародних відносин, тому що для фахівців-міжнародників іноземна мова (особливо англійська) є інструментом реалізації діалогу культур та вирішення зовнішньополітичних завдань країни. Інакше кажучи, перекладачі-міжнародники виконують функції медіатора між різними культурами.

Загальною метою викладання англійської мови для професійного спілкування є формування у студентів професійних мовних компетенцій. Отже, предметом дослідження статті є складові професійної мовної компетенції магістрів спеціальності «Міжнародні відносини». Професійна мовна компетенція розглядається як мовна поведінка, що є специфічною для академічного та професійного середовища [3: 7].

Серед рівнів, які запропоновані Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти [1], вступний рівень студентів магістратури дорівнює B2 (Незалежний користувач). Цей рівень забезпечує їхню незалежну комунікативну компетенцію для того, щоб вони могли ефективно функціонувати в академічному та професійному середовищі. Спеціалізація «Міжнародні відносини» належить до, так званих, вербально вимогливих спеціалізацій, які передбачають більш інтенсивну комунікативну діяльність і вимагають отримання студентами при закінченні вищого навчального закладу рівня C1 (Досвідчений користувач). Як зазначено в програмі [3:4], в умовах постійного зростання міжнародної академічної мобільності цільовий рівень C1 студентів магістратури відкриває можливості для українських університетів приєднатися до європейського освітнього простору у якості рівноправних та міцних партнерів, а також забезпечить розвиток університетів України як міжнародних освітніх центрів.

Виходячи з вимог програми [3: 3], студент-міжнародник повинен бути здатним:

- обговорювати навчальні та пов'язані зі спеціалізацією питання, для того щоб досягти порозуміння зі співрозмовником;
- готувати публічні виступи з широкої низки питань міжнародних відносин та з застосуванням відповідних засобів вербальної комунікації і адекватних форм ведення дискусій і дебатів;
- відшуковувати нову інформацію (текстову, графічну, аудіо та відео), що міститься у англомовних матеріалах у галузі міжнародних відносин (як у надрукованому, так і в електронному вигляді), користуючись відповідними пошуковими методами та термінологією;
- аналізувати англомовні джерела інформації для отримання даних, що є необхідними для виконання професійних завдань та прийняття професійних рішень;
- писати професійні тексти і документи англійською мовою з низки питань у галузі міжнародних відносин; писати ділові та професійні листи, демонструючи міжкультурне розуміння та попередні знання в галузі міжнародних відносин;
- перекладати англомовні професійні тексти на українську мову, користуючись двомовними термінологічними словниками, електронними словниками та програмним забезпеченням перекладацького спрямування.

На старшому ступені навчання у вищих навчальних закладах, коли актуалізується проблема подальшої професіоналізації студента, не можна залишити поза увагою також такий вагомий складник підготовки майбутнього фахівця-міжнародника як його фахова перекладацька компетенція. Перекладацька компетенція загалом передбачає здатність спеціаліста виконувати перекладацьку діяльність у різних сферах професійної діяльності.

Не можна не погодитись з тим, що переклад є результатом лексичної, синтаксичної та текстуально-прагматичної заміни вихідної комбінації знаків відповідною комбінацією знаків мовою перекладу з урахуванням комунікативних чинників як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру. На думку О.М. Шахнарович [4: 3], перекладацька компетенція є істотним фактором процесу перекладу і поєднує рецептивну компетенцію розуміння та продуктивну компетенцію формулювання. Інакше кажучи, перекладацька компетенція містить здатність розуміння вихідного тексту і здатність створення тексту мовою перекладу [2: 184]: то, яким чином перекладач осмислює текст, що перекладається, як він бачить стратегію перекладу, обирає мовні засоби та на основі оригіналу створює текст перекладу – усі ці складники визначають перекладацьку компетенцію (мовну та позамовну, рецептивну та репродуктивну субкомпетенції). Рецептивна субкомпетенція в сфері мови оригіналу і репродуктивна субкомпетенція в сфері мови перекладу взаємно доповнюють одна одну та створюють основу компетенції, яка необхідна перекладачу для передачі складних за змістом і стилістикою текстів зі збереженням певного ступеню комунікативної еквівалентності.

Перекладацька компетенція охоплює такі компоненти: фонові знання, мовний матеріал та автоматизовані перекладацькі дії. За твердженням О.Д.Швейцера [5: 3], перекладацька компетенція є складною та багатомірною категорією, що містить у собі низку характеристик, які дозволяють перекладачеві здійснювати акт міжмовної та міжкультурної комунікації, а саме:

- особливе, так зване «перекладацьке», володіння двома мовами (рецептивне володіння вихідною мовою і репродуктивною мовою перекладу), коли мови проєктуються одна на одну;
- здатність до «перекладацької» інтерпретації вихідного тексту (вміння поглянути на текст з позицій носія іншої мови й іншої культури);
- володіння технологією перекладу (сукупністю процедур, що забезпечують адекватне відтворення оригіналу);
- знання про норми мови перекладу;
- знання перекладацьких норм, що зумовлюють вибір стратегії перекладу;
- знання про особливості даного стилю та жанру тексту (наприклад, текстів конвенцій, комюніке, резолюцій та ін.);

- встановлений мінімум «фонових знань», необхідних для адекватної інтерпретації вихідного тексту в межах спеціалізації перекладача (в нашому випадку – в галузі міжнародних відносин).

Комунікативна компетенція передбачає здатність того, хто говорить, вибирати з доступної йому сукупності граматично правильних норм ті, що належним чином відбивають норми поведіння в реальних актах взаємодії [5: 23–26]. До параметрів комунікативної компетенції можна віднести граматичну правильність, здатність до реалізації, прийнятність і зустрічальність.

Особливо актуальними для перекладу є параметри прийнятності та зустрічальності. Прийнятність (відповідність висловлювання контексту чи ситуації) передбачає врахування відображеної в тексті «немовної» ситуації та контексту, в якому допускається використання певної форми у вихідній мові й у мові перекладу, а також врахування комунікативної ситуації породження вихідного тексту з її учасниками, рольовими відносинами і комунікативними установками і ситуації перекладу з аналогічними параметрами.

Зустрічальність є також важливою для успішного здійснення перекладу, тому що в обох мовах нерідко існують одиниці-аналогі, які відрізняються між собою частотністю використання (зустрічальністю). При перекладі перевагу слід віддавати одиницям, що використовуються частіше у мові перекладу.

Складовою комунікативної компетенції є соціокультурна компетенція, яка має велике значення саме для фахівців у галузі міжнародних відносин. Соціокультурна компетенція охоплює знання культурних особливостей носіїв мови, їхніх звичаїв, традицій, норм поведінки й етикету, а також уміння розуміти й адекватно використовувати їх у процесі спілкування, залишаючись при цьому носієм іншої культури. Формування соціокультурної компетенції передбачає інтеграцію особистості в системі всесвітньої та національної культур. Як зазначено в програмі [3: 10], у межах соціокультурної компетенції майбутнім фахівцям необхідно:

- розуміти, як ключові цінності, переконання та поведінка в академічному і професійному середовищі України відрізняються при порівнянні однієї культури з іншими (міжнародні, національні, інституційні особливості);
- розуміти різні корпоративні культури в конкретних професійних контекстах і те, яким чином вони співвідносяться одна з одною;
- належним чином поводити себе й реагувати у типових світських, академічних і професійних ситуаціях повсякденного життя, а також знати правила взаємодії між людьми у таких ситуаціях (розпізнавання жестів, усвідомлення значення фізичної дистанції та розуміння жестикуляції у кожній з таких ситуацій).

Фахова перекладацька компетенція містить знання, навички та вміння, які необхідні перекладачу в більш вузькій галузі (у нашому випадку – в галузі міжнародних відносин). Предметна (галузева) субкомпетенція охоплює фонові знання у різних галузях та оволодіння галузевою термінологією, яка використовується під час перекладу.

Знання, які отримують студенти під час вивчення спеціальних дисциплін у галузі міжнародних відносин, виконують водночас функцію фонових знань при перекладі. Коло професійних питань магістрів спеціальності “Міжнародні відносини” охоплює, наприклад, теорію та практику зовнішньої політики України, проблеми національної безпеки, співпрацю України з регіональними та універсальними міжнародними структурами, різні аспекти співпраці України з найвпливовішими світовими організаціями (ЄС, НАТО, ООН, ЮНЕСКО, МВФ), співпрацю України з окремими країнами, що зумовлено багатовекторною політикою нашої держави.

Мовна компетенція передбачає оволодіння знаннями про системну організацію певної мови і закономірності її функціонування. Інакше кажучи, мовна компетенція – це вміння добирати та вживати мовні засоби відповідно до мети та ситуації спілкування. Мовна компетенція проявляється в таких характеристиках, як нормативність, правильність, адекватність, логічність, чистота, різноманітність мови.

Мовний матеріал, яким повинен оволодіти магістр-міжнародник, складається, перш за все, з англійської термінології, що позначає відповідні поняття цієї галузі. Від студента вимагається вміння надати відповідні термінологічні еквіваленти у межах кожної теми, яка вивчається (наприклад, міжнародні політичні, економічні та військові організації; міжнародні конвенції у галузі прав людини).

Розвиток умінь студентів виконувати перекладацькі дії на рівні автоматизмів здійснюється в процесі виконання ними комплексу спеціальних вправ на заняттях з практикуму перекладу.

Таким чином, після приєднання України до Болонського процесу і, як результат, до європейського простору вищої освіти першочерговою стає підготовка українських студентів на рівні європейських освітніх стандартів. Пріоритетного значення набуває оволодіння майбутніми фахівцями англійською мовою для професійного спілкування та формування в них професійної мовної компетенції.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: Вивчення, викладання, оцінювання / Науковий редактор українського видання доктор пед.наук, проф. С.Ю.Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.
2. Комисаров В.Н. Современное переводоведение: Учебное пособие. – М.: ЭТС, 2002. – 424 с.
3. Колесникова И.Л., Долгина О.А. Англо-русский терминологический справочник по методике преподавания иностранных языков. – С-Пб.: БЛИЦ, 2001. – 224 с.
4. Левый И.И. Искусство перевода. – М.: Прогресс, 1974. – 397 с.
5. Методика навчання іноземних мов у середній школі. – К.: Ленвіт, 1999. – 320 с.
6. Програма з англійської мови для професійного спілкування. Колектив авторів: Г.С.Бакаєва, О.А.Борисенко, І.І.Зуєнок, В.О.Іванішева, Л.Й.Клименко, Т.І.Козимирська, Т.І.Скрипник, Н.Ю.Тодорова, А.О.Ходцева. – К.: Ленвіт, 2005. – 119 с.
7. Черноватий Л.М. Проблематика досліджень у галузі методики навчання перекладу як спеціальності // Вісник Харк.нац.ун-ту ім.В.Н.Каразіна. – 2004. – №635. – С.192-197.
8. Шахнарович А.М. Психолінгвістика: Сборник статей. – М.: Прогресс, 1984. – 366 с.
9. Швейцер А.Д. О преподавании синхронного перевода в специализированных группах переводческого факультета. Ч.1. – М.: 1-й МГПИИЯ, 1969. – 35 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Ельза Васильєва – доцент кафедри англійської мови та перекладу Маріупольського державного гуманітарного університету.

Наукові інтереси: методика викладання англійської мови у вищих навчальних закладах.

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНИХ УМІВЬ І НАВИЧОК УЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ПРОЦЕСІ САМООСВІТИ В СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

Ніна ВИШНЕВСЬКА (Кам'янець-Подільський, Україна)

У статті розглядається проблема вдосконалення професійних умінь і навичок вчителя іноземних мов у процесі самоосвіти в системі післядипломної освіти. Пропонується система активних методів, які сприяють удосконаленню процесу формування професійних умінь і навичок педагога в системі післядипломної освіти.

In the article the problem of perfection of vocational skills and habits of a teacher of foreign language in the process of self-education in the system of postdiploma education is suggested.

Нинішній стан суспільства вимагає підвищення якості підготовки молодих учителів іноземної мови, вдосконалення їх фахових умінь, оскільки саме вміння у поєднанні зі здібностями є якісним показником професійності вчителя, його активної участі у навчально-виховному процесі.

Професійна майстерність – явище багатокомпонентне, багатofакторне. Еталон, ідеальна модель учителя-майстра включає в себе і загальну культуру, і професійну предметну, методичну і психолого-педагогічну підготовленість, і захоплення своєю роботою, розуміння її важливості, і повагу та довіру до особистості учня. Не можна абсолютизувати жоден із компонентів. Дослідження, присвячені удосконаленню педагогічної майстерності й розвитку творчого потенціалу вчителя, удосконаленню умінь і навичок педагога в системі післядипломної освіти, повинні розглядатися у взаємозв'язку, взаємозалежності всіх компонентів.